

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

شاخصه‌های الگوپذیری از حضرت فاطمه معصومه(س)

اول ذی القعدة مصادف است با روز میلاد مبارک حضرت فاطمه‌ی معصومه(س) است. [۱] لذا شایسته است افراد یک جامعه به ویژه دختران با الگوپذیری از حضرت فاطمه معصومه(س) به گونه‌ای زندگی کنند و رفتار نمایند که برای دیگران برای انجام معروف و ترک منکر الگو باشند. [۲]

بانوی معنویت؛ الگوی تام دختران

بدیهی است حضرت فاطمه معصومه(س) الگو و اسوه‌ی تام دختران و زنان با ایمان به شمار می‌آید؛ داشتن زهد و پارسایی و بی‌اعتنایی به زرق و برق و تجملات دنیا، و توجه خاص به ایمان و عمل صالح و معنویت [۳] به گونه‌ای است که مقام والای آن حضرت در عالم کشف و شهود نه تنها به خاطر فرزندی حضرت موسی بن جعفر(ع) و خواهری امام هشتم (ع) است، بلکه به واسطه مقام معرفتی آن حضرت حاصل شده است. [۴]

لذا تعبیر حضرت امام رضا علیه السلام در رابطه با زیارت آن حضرت که فرمود: «مَنْ زَارَهَا عَارِفًا بِحَقِّهَا فَلَهُ الْجَنَّةُ؛ هر کس با معرفت او را زیارت کند بهشت برای اوست» [۵] اشاره به این است که زائر علاوه بر اینکه بداند که او خواهر امام است و دختر امام است و عمه امام است که دانستنِ خود اینها، نوعی معرفت به حق اوست، همچنین شناخت داشته باشد که او دارای مدارج والا از معرفت خدا، معنویت، تقوا و عبادت فوق العاده بوده است. [۶]

اینگونه است که در زیارتنامه ی حضرت معصومه(س) می خوانیم: «فان لکِ عند الله شأنًا من الشأن؛ تو نزد خدا شأن و جایگاه بلندی داری» که نشان می دهد مقام آن حضرت نزد خداوند مقام فوق العاده ای است و به صرف اینکه ایشان دختر، خواهر و عمه ی امام است بسنده نمی شود. [۷]

با این تفاسیر در دنیای امروز که زنان و دختران را به عنوان ابزاری برای هوس های خود و تبلیغ کالاهایشان می خواهند [۸] شایسته است دختران عقیقه در خودسازی و تهذیب نفس از سیره آن بانوی معنویت تأسی کنند تا به اهداف متعالی نائل گردند. [۹]

مقام علمی حضرت معصومه (س)؛ بهترین الگوی دختران در علم آموزی

اگر به تاریخ عرب قبل از اسلام باز گردیم و وضع زنان را در آن جامعه بررسی کنیم که چگونه از ابتدایی‌ترین حقوق انسانی محروم بودند، و حتی گاهی حق حیات برای آنها قائل نمی‌شدند و پس از تولد آنها را زنده به گور می‌کردند، و نیز اگر به وضع زن در دنیای امروز که به صورت عروسک بلا اراده‌ای در دست گروهی از انسان‌نماهای مدعی تمدن در آمده بنگریم تصدیق خواهیم کرد که اسلام چه خدمت بزرگی به جنس زن کرده و چه حق عظیمی بر آنها دارد؟! [۱۰]، [۱۱]

گفتنی است قبل از ظهور اسلام در محیط حجاز علم آموزی وجود نداشت [۱۲] و تعداد کسانی که فقط سواد خواندن و نوشتن داشتند در تمام مکه در مردان از ۱۷ نفر تجاوز نمی‌کرد، می‌گویند از زنان نیز تنها یک نفر بود که خواندن و نوشتن می‌دانست. [۱۳]

لیکن اسلام درباره تحصیل علم و دانش بیش از آنکه متصور است، توصیه نموده و برای پی ریزی فرهنگ اساسی، تحصیل علم را یک فریضه عمومی اعلام کرده پیامبر(ص) فرمود: «طلب العلم فریضه علی کلّ مسلم؛ تحصیل دانش بر هر مرد و زن مسلمانی واجب است» [۱۴]؛ در این حدیث علم بدون قید و شرط ذکر شده و شامل تمام رشته‌های علمی است و هیچ استثنایی از لحاظ زن و مرد هم ندارد زیرا مسلم جنس است و همه افراد مسلمان را شامل

است. در حدیث دیگر فرموده: «اطلب العلم من المهد الی اللحد»؛ [۱۵] ز گهواره تا گور دانش بجوی»، مسلمانان باید در تمام دوران عمر خود تحصیل علم کنند یعنی تحصیل علم فصل و زمان و جنسیت معینی ندارد. [۱۶]

لذا روایات و متون تاریخی نشان می دهد اسلام و پیامبر(ص) طرفدار علم و دانش و نوشتن بود؛ و طلب دانش را بر هر مرد و زن لازم شمرده اند. [۱۷] البته اختلاف دامنه داری که بین نیروهای جسمی و روحی زن و مرد وجود دارد مانع از آن نخواهد بود که از نظر مقامات معنوی و دانش و تقوی گروهی از زنان از بسیاری از مردان پیشرفته تر باشند. [۱۸]

اینگونه است که در «علم رجال» اسلامی، به بخش خاصی مربوط به زنان دانشمندی که در صف روات و فقهاء بودند برخورد می کنیم که از آنها بعنوان شخصیت‌هایی فراموش ناشدنی یاد کرده است. [۱۹]

در این بین حضرت معصومه(س) از مقام و جایگاه بالایی از جمله در عرصه علمی بهره مند بودند، که پاسخ‌های آن حضرت در غیاب امام موسی کاظم(ع) به سوالات جمعی از شیعیان مدینه خود موید این مدعاست؛ به ویژه آنکه امام کاظم(ع) در مسیر بازگشت پس از مشاهده پاسخ‌های کریمه اهل بیت(ع) سه بار فرمود: «فداها ائوها»؛ (پدرش به فدایش باد) و با توجه به این که حضرت

معصومه علیها السلام در آن زمان سن و سال زیادی نداشت، این مطلب نشانگر عظمت او از نظر علم و معرفت بود. [۲۰]، [۲۱]

آری دختران باید درس بخوانند و علوم روز را بدانند؛ به موازات این امر معلمانی از خودشان پرورش یابند و در قسمت های مختلف فعال باشند [۲۲].

لذا می گوئیم ای دختران عقیفه ای که به منظور تحصیل علم و دانش به کشورهای دیگر سفر می کنید، تا با کوله بار علم و دانایی به وطن بازگشته و به مردم خود خدمت کنید! آفرین بر دختران مسلمان علم آموزی که گوهر ایمان به آنها اجازه نمی دهد حجاب اسلامی خود را در کشورهای کفر بردارند، هر چند با انواع محرومیت ها مواجه شده و اکثریت مردم محل زندگیشان همراه و هم عقیده آنها نیستند. [۲۳]

زیارت حضرت فاطمه معصومه (س)؛ الگوی متعالی در ارتقای مولفه های تربیتی و اخلاقی

بی تردید زیارت پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله و امامان معصوم علیهم السلام و یا زیارت حضرت معصومه (س) که سرآمد امامزادگان به شمار می آید؛ همان برقرار کردن ارتباط روحی و به وجود آوردن پیوند قلبی با آن بزرگواران است (چه از طریق حضور نزد مرقد آنان باشد، یا ارتباط از راه دور، و فرستادن

سلام و درود و تحیت و اظهار ارادت و اخلاص به آستانشان، همراه با بیان فضایل، کرامات، عبادات، اطاعات و خدمات آنان) آثار فوق‌العاده سازنده‌ای در تربیت نفوس زیارت‌کنندگان، و ارتقای روح آنان و پرورش والاترین ارزش‌های معنوی و اخلاقی دارد؛ و چنانچه زیارت‌کننده، بداند چه می‌کند و چه می‌گوید و چه می‌خواهد؛ به خوبی می‌تواند راه قرب الی‌الله را با سرعت ببیماید، و از کنار قبر آنان، با روحی باصفا، پاک از گناه و آماده برای اطاعت پروردگار و انجام وظایف انسانی بازگردد. [۲۴]

لذا همه ما باید سعی کنیم با مرور در هنگام زیارت و در بحث حضور قلب و آداب دعا و بهره‌گیری از تفکر در محتوای دعاها، چنان حال و هوایی به هنگام خواندن زیارت پیدا کنیم که لذت‌بخش‌ترین لحظات زندگی ما باشد و ما را روز به روز به خدا نزدیک‌تر کند. [۲۵]

اینچنین است که در روایتی نقل شده که خداوند پاره‌ای از تن پیغمبر (ص) را در قم قرار می‌دهد و در آنجا مدفون می‌شود و کسی که او را زیارت کند، بهشت بر او واجب خواهد شد، همچنین علامه مجلسی در نقلی از ائمه اطهار (ع) نسبت به شهر مقدس قم، آورده است که زمانی فرامی‌رسد که از قم به تمام دنیا علم گسترده شده و اتمام حجت می‌شود و مردم دنیا از آن استفاده می‌کنند.

بنابراین برای آن که زیارت مقبول واقع شود، باید به محتوای زیارت‌نامه‌ها توجه کرد که با توجه به آنها توشه‌ای از تقوا، ایمان، پاکی، امانت، صداقت و دوری از گناه که سنت انبیاء است را به دست خواهیم آورد. [۲۷]

از این رو گاهی پس از زیارت بهتر است که انسان در گوشه‌ای بنشیند و به گذشته زندگی خود و تأثیری که زیارت حضرت فاطمه معصومه (س) می‌تواند بر زندگی او داشته باشد فکر کند زیرا این تفکر در این شرایط بسیار مفید خواهد بود و تأثیراتی در انسان به وجود می‌آورد که برای تمام زندگی به او کمک خواهد کرد. [۲۸]

لذا کسی که کمترین آشنایی با مسایل روانی و روحیه الگوپذیری انسان داشته باشد، تصدیق [۲۹] خواهد کرد که اگر زائری با توجه و حضور قلب و با عنایت به «محتوای بلند کلمات و جملات زیارات» در حرم آن حضرت حضور یابد، در هر جمله‌ای از این زیارات یک درس مهم تربیتی و انسان‌ساز نهفته است. [۳۰]

بانوی شفاعت؛ حضرت معصومه (س) چگونه شیعیان را شفاعت می‌کند؟

در این زمینه امام صادق علیه السلام فرمود: «تُقْبَضُ فِيهَا امْرَأَةٌ مِنْ وُلْدِي اسْمُهَا فَاطِمَةُ بِنْتُ مُوسَى، وَتَدْخُلُ بِشَفَاعَتِهَا شِيعَتِي الْجَنَّةَ بِأَجْمَعِهِمْ؛ در شهر قم زنی از

فرزندان من رحلت می کند که نام او فاطمه دختر موسی بن جعفر علیهما السلام است، و تمام شیعیان من (که شایسته شفاعت باشند) با شفاعت این خانم وارد بهشت می شوند». [۳۱]، [۳۲]

دایره شفاعت، متناسب با دایره مقام و شخصیت است. هرچه مقام بالاتر باشد، دایره شفاعت، گسترده تر است. لذا می توان دریافت مقام این بانو، مقام فوق العاده عظیمی است که بر اثر معارف و تقوای بالا و مقامی شبیه عصمت، نصیب حضرت فاطمه معصومه علیها السلام شده است. [۳۳]

شفاعت در لغت به معنای «ضمیمه کردن چیزی به چیز دیگر و جفت نمودن آن» است و در اصطلاح مذهبی به معنای کمک کردن اولیای خدا (پیامبران، امامان و مردم صالح و درستکار) برای نجات افرادی است که در طول زندگی مرتکب لغزش هایی شده اند. [۳۴]

البته کمک به نجات افراد گنهکار دو صورت دارد: یک شکل آن به اصطلاح پارتی بازی و ظلم و ستم و تبعیض نارواست و شکل دیگر آن یک نوع درس تربیت، روزنه امید و وسیله تکامل می باشد. [۳۵]

اگر افرادی که مورد شفاعت واقع می شوند هیچ گونه شایستگی نداشته باشند، و در عین حال به آنها بدون جهت کمک شود و بر دیگران مقدم گردند، این کار

یک نوع تبعیض ناروا و تشویق مردم به گناه و تأمین دادن به آنها در برابر جنایات است. [۳۶]

این همان شفاعت غلط و ناروایی است که باید گفت موجب جرأت جنایتکاران و گناهکاران می‌گردد و امید به چنین شفاعتی سبب می‌شود که افراد مجرم از انجام هیچ جنایتی کوتاهی نکنند، ولی مسلماً هدف آیات، این نوع شفاعت نیست که عقل و خرد آن را محکوم می‌کند. [۳۷]

ولی اگر بعضی از گناهکاران به خاطر پیوندهای معنوی که با خدا داشتند و به خاطر ارتباط ایمانی که با اولیای پروردگار برقرار ساخته بودند مورد کمک شفیعان روز رستاخیز قرار گیرند، در این صورت نوید شفاعت نه تنها موجب تشویق و مستلزم تبعیض ناروا نیست، بلکه عین عدالت و وسیله تربیت و بازگشت افراد گنهکار از نیمه راه است. [۳۸]

اینگونه است که توبه‌کاران نیز برای افزایش مقامات معنوی، پرورش و تکامل و ارتقای مقام، نیاز به شفاعت دارند، اگر چه نیازشان در زمینه جرم و گناه، با «توبه» برآورده شده است. [۳۹] بدین ترتیب تنها کسانی مشمول بخشودگی از طریق شفاعت می‌شدند که به مقام ارتضاء (خشنودی خدا) برسند [۴۰]

البته نباید فراموش کرد، شفاعت اولیای خدا منوط به اذن پروردگار جهان است و تا اجازه خدا نباشد هیچ کس نمی تواند شفاعت نماید، ناگفته پیداست که اذن خدا بی جهت و بدون حکمت نخواهد بود. [۴۱]

رفتارسازی؛ در سایه الگوپذیری از حضرت فاطمه معصومه (س)

از جمله ابعاد تأثیر پذیری از اهل بیت (ع) در مسایل مربوط به تهذیب نفس، سیر و سلوک الی الله، و از

جهت اسوه بودن اولیاء الله و هدایت های آنها از طریق گفتار و رفتار به منصفه ظهور می رسد. [۴۲]

در این میان علما و بزرگان شیعه اینگونه ارادت خود را نسبت به کریمه اهل بیت نشان دادند و در عمل به ما آموختند که عزت و بزرگی در سایه احترام و ابراز ارادت به خاندان عصمت و طهارت حاصل خواهد شد. آنچنان که منقول است، در زمان زعامت آیت الله العظمی بروجردی بر حوزه علمیه قم، سالی که پادشاه عربستان به تهران آمده بود، ضمن ارسال هدایایی از ایشان درخواست ملاقات کرده بود. اما آیت الله بروجردی این پیشنهاد را نپذیرفتند و در جواب برخی اطرافیان که توصیه می کردند این ملاقات صورت بگیرد، گفته بودند: «این شخص اگر به قم بیاید به زیارت حضرت معصومه (سلام الله علیها) نمی رود و

در نتیجه توهین به آن حضرت خواهد شد و من چنین امری را به هیچ وجه تحمل نمی‌کنم.» [۴۳]

سخن آخر

امیدواریم دختران جامعه اسلامی در الگوپذیری از حضرت فاطمه معصومه (س)، نسبت به دیگران پیشگام باشند، و در راستای قرب پروردگار حرکت کرده و از نتایج معنوی آن کاملاً بهره‌مند شوند. [۴۴]

پی نوشت:

[۱] بیانات حضرت آیت‌الله العظمی مکارم‌شیرازی، درس خارج فقه، مسجد اعظم قم، ۱۳۸۹/۷/۱۷.

[۲] بیانات حضرت آیت‌الله العظمی مکارم‌شیرازی، درس خارج فقه، مسجد اعظم قم؛

[۳] تفسیر نمونه؛ ج ۱۷؛ ص ۲۸۲.

[۴] بیانات حضرت آیت‌الله العظمی مکارم‌شیرازی، درس خارج فقه، مسجد اعظم قم، ۱۳۸۹/۳/۶.

[۵] کلیات مفاتیح نوین؛ ص ۵۷۷.

[۶] بیانات حضرت آیت الله العظمی مکارم شیرازی، «نوری از ملکوت»؛ ص ۲۰.

[۷] بیانات حضرت آیت الله العظمی مکارم شیرازی، درس خارج فقه، مسجد اعظم قم، ۱۳۹۳/۱۱/۱۱.

[۸] بیانات حضرت آیت الله العظمی مکارم شیرازی؛ تفسیر قرآن کریم؛ شبستان امام خمینی (ره)؛ حرم مطهر حضرت معصومه (س)؛ ۱۳۹۲/۵/۸.

[۹] کلیات مفاتیح نوین؛ ص ۸۳۷.

[۱۰] ر.ک: تفسیر نمونه؛ ج ۲؛ ص ۱۱۲/همان؛ ج ۱۱؛ ص ۳۹۱.

[۱۱] همان؛ ج ۱۷؛ ص ۳۱۴.

[۱۲] همان؛ ج ۱۶؛ ص ۳۰۶.

[۱۳] «فتوح البلدان» بلاذری؛ ص ۴۵۹.

[۱۴] منیة المرید؛ ص ۷، کافی، ج ۱؛ ص ۳۵.

[۱۵] وسائل الشیعه، ج ۲۷، ص ۲۷.

- [۱۶] جلوه حق بحثی پیرامون (صوفیگری) در گذشته و حال؛ ص ۵۷.
- [۱۷] پاسخ به پرسشهای مذهبی؛ ص ۱۲۵.
- [۱۸] برگزیده تفسیر نمونه؛ ج ۱؛ ص ۲۰۶.
- [۱۹] تفسیر نمونه؛ ج ۱۷؛ ص ۳۱۴.
- [۲۰] حضرت معصومه فاطمه دوم؛ ص ۱۶۶.
- [۲۱] همراه زائران قم و جمکران؛ ص ۶۰، ۶۱.
- [۲۲] بیانات حضرت آیت الله العظمی مکارم شیرازی؛ ۱۳۸۹/۸/۳۰.
- [۲۳] قهرمان توحید، شرح و تفسیر آیات مربوط به حضرت ابراهیم (ع)؛
ص ۲۳.
- [۲۴] کلیات مفاتیح نوین؛ ص ۲۰۵.
- [۲۵] همان؛ ص ۲۷.
- [۲۶] بیانات حضرت آیت الله العظمی مکارم شیرازی؛ ۱۳۹۲/۶/۱۵.
- [۲۷] همان.

[۲۸] همان.

[۲۹] کلیات مفاتیح نوین ؛ ص ۲۰۵

[۳۰] همان؛ ص ۲۰۶.

[۳۱] بحارالانوار؛ ج ۶۰؛ ص ۲۲۸، ح ۵۹.

[۳۲] همراه زائران قم و جمکران، ص: ۵۹.

[۳۳] بیانات حضرت آیت الله العظمی مکارم شیرازی، «نوری از ملکوت»؛ ص ۱۳.

[۳۴] پاسخ به پرسشهای مذهبی ؛ ص ۲۳۷.

[۳۵] همان؛ ص ۲۳۸.

[۳۶] همان.

[۳۷] همان.

[۳۸] همان.

[۳۹] پیدایش مذاهب ؛ ص ۱۶۴.

[۴۰] پیام قرآن ؛ ج ۶ ؛ ص ۳۹۷.

[۴۱] پاسخ به پرسشهای مذهبی ؛ ص ۲۳۸.

[۴۲] اخلاق در قرآن، ج ۱، ص: ۳۸۷.

[۴۳] بیانات حضرت آیت الله العظمی مکارم شیرازی؛ مجله حوزه؛ ش ۴۳ و

۴۴؛ ص ۱۱۸.

[۴۴] استفتاءات جدید ؛ ج ۳ ؛ ص ۱۰۵.